

AKADEMIK HRVOJE POŽAR (5. srpnja 1916. Knin – 30. lipnja 1991. Zagreb)

Rad je za akademika Hrvoja Požara bio osnova svega. I to je cijeloga života neumorno dokazivao. Krčio je nove putove znanosti golemim znanjem i još upornijim radom. Za njega je odmor bila nepoznata kategorija. Odmor mu je bila istoznačnica za mir u kojem je mogao neometano još žustrije raditi i istraživati. Njegov je entuzijizam bio zarazan, a radni tempo iznimno ubrzan. Tako su uz njega ostajali samo najbolji, spremni na odricanja, ali i na vrhunske rezultate. Bio je rođeni vođa. Okupljao je oko sebe i svojih ideja ambiciozne mlade inženjere željne znanja. A svoje znanje i iskustvo uporno je i nesebično prenosio na mlade – studente, asistente i suradnike. Osobnim primjerom pokazivao im je kako se uložnim trudom i radom dolazi do novih spoznaja. Težio je sve boljem i boljem, postavivši si zahtjevan cilj – savršenstvo, koji je i dostigao. Zato nikada nije ulazio u jalove sukobe sa svojim neistomišljenicima. Medijski nije često istupao, svjestan snage politike nad znanjem, pa je zainteresiranima nesebično prepuštao rezultate svoga stručnog i znanstvenog rada. Takav je bio Hrvoje Požar. Malen je hodio pod zvijezdama, da bi njegova zvijezda velikim sjajem blistala nad hrvatskom znanošću. Hvala mu!

Rođen 5. srpnja 1916. u Kninu, u obiteljskoj kući u glavnoj kninskoj ulici, nasuprot crkvi sv. Ante u kojoj je kršten 6. kolovoza 1916. kao – Hrvoje, Paško, Šime. Nakon završene osnovne škole gimnaziju pohađa u Zagrebu, gdje maturira 1934. Odrastajući bez oca, koji je politički likvidiran, uspio je gordost i ponos ovoga krševita kninskog kraja pretočiti u stvaralačku energiju koja ga je krasila od najranijih dana do kraja života. Znanstvenik po opredjeljenju i rezultatima, humanist po uvjerenju i djelima, mudar, staložen i velikodušan, ostaje na ponos i diku svakom Kninjaninu. Na kninskoj tvrđavi koja je, uz sjenovite obale Krke, Muzej i Samostan, mjesto koje je obilježilo njegovo djetinjstvo, posvećuje mu se Spomen-soba Kninskog muzeja, kao skromna zahvala te kako bi i budući naraštaji shvatili značaj jednog od najvažnijih Kninjana.

Prvo desetljeće radnog iskustva akademika Hrvoja Požara vezano je i uz njegovo formalno zaposlenje u nekadašnjim poslovnim organizacijama iz kojih je potekla današnja Hrvatska elektroprivreda (HEP), gdje je potkraj 1946. organizirao, a nakon toga i vodio prvu dispečersku službu na području Dalmacije. Tijekom cijelog radnoga vijeka sudjelovao je u rješavanju mnogih kompleksnih studijskih i analitičkih zadataka te u kreiranju koncepata i određivanju veličine izgradnje svih elektrana koje su izgrađene do 1990. Bio je začetnik uspostave, odnosno dosljedne primjene stručnih i znanstvenih metoda u svim segmentima razvoja, izgradnje i korištenja elektrana i elektroenergetske mreže, integralnog promatranja svih energetske sustava, uspostave ekonomskih odnosa prema realnim troškovima i ukupnom gospodarenju energijom za potrebe Hrvatske elektroprivrede, unaprjeđujući tako njeno poslovanje. Punih 50 godina bio je duboko zaljubljen u sve oblike racionalnog i ekonomičnog korištenja energije za potrebe čovjeka i njegove životne sredine. Bio je veliki pobornik najveće moguće energetske samostalnosti svake države, jer se bez te samostalnosti ne može imati ni politička samostalnost.

Počinja s radom na Elektrotehničkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu kao asistent 1951. te karijeru nastavlja kao docent (1953.), izvanredni profesor (1957.), redoviti profesor (1960.–1985.) Dva puta bio je dekan (1960.–1962. i 1968.–1970). Unosi novi stil rada, osuvremenjuje nastavu i približava ju svakodnevnoj problematici, unaprjeđuje informatizaciju (nabavljanjem prvoga računala), izdavaštvo fakulteta, gradnju Fakultetskog i Sveučilišnog računskog centra, Fakulteta i Sveučilišta. Omiljen među učenicima zbog svog entuzijazma, savjesnosti i predanosti radu. Poznat pod nadimkom Profesor, utječe na mnoge studente, među kojima pokazuje svu svoju ljudsku i profesorsku širinu, te im služi kao mentor. Sudjeluje u četiri značajne reforme studija, kojima se studij usklađivao s najboljom europskom praksom i potrebama znanja, zastupa režim studiranja „godina za godinom, u kojem je

potrebno položiti sve ispite s tekuće godine kako bi se upisala sljedeća. Takav režim potrajao je gotovo 35 godina i u tom je razdoblju Fakultet stekao ugled vodećega fakulteta u državi.

Prorektor Sveučilišta u Zagrebu 1970./1971. i 1971./1972. Tada je na Sveučilištu osnovano sedam znanstvenih zajednica. S rektorom Ivanom Supekom i prorektorom Nikšom Allegrettijem osnovao je Sveučilišni računski centar koji ima ulogu u pružanju pomoći u sveučilišnoj nastavi i u obrazovanju stručnjaka. Bio je sukreator više pravnih akata, od programa perspektivnoga razvoja Sveučilišta preko nacrtu Zakona o znanstvenom radu do Zakona o visokom školstvu, koji je Sabor SR Hrvatske donio u srpnju 1971., dajući svoj značajan doprinos razvoju Sveučilišta. Na prvome mjestu mu je uvijek bila dobrobit studenata te je zapamćen po svojoj iznimnoj iskrenosti i poštenju tijekom političkih previranja iste godine, kada je među rijetkima hrabro svjedočio u korist studenata na suđenju vođama studentskoga štrajka.

Bio je glavni urednik Tehničke enciklopedije Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža od 1976. do 1991. Uređujući to dosad najopsežnije enciklopedijsko djelo na hrvatskome jeziku te jedno od rijetkih sličnih djela u svijetu, svrstao se među velikane domaće i svjetske leksikografije. Sa Zavodom je surađivao još od 1960., a s uredništvom Enciklopedije od 1966., kao urednik struke elektrotehnika. Odlaskom u mirovinu profesora Rikarda Podhorskog, pokretača i prvoga glavnog urednika Enciklopedije, akademik Požar prihvatio se te odgovorne uloge (6. do 12. svezak). Enciklopedijske članke uređivao je do posljednjega detalja, ostavljajući detaljne upute pisane prepoznatljivim urednim rukopisom. Uz pisanje i uređivanje enciklopedijskih članaka njegova je uloga obuhvaćala i organizaciju rada mnogih suradnika. Uvijek je rado prihvaćao njihova mišljenja, potičući ih da kritički čitaju i njegove tekstove. Kao čovjek široke naobrazbe i vrstan inženjer, radom na Enciklopediji dao je osobni pečat usustavljenju znanja s područja tehničkih znanosti te razvoju hrvatskoga tehničkoga nazivlja.

Bio je glavni tajnik Akademije punih 13 godina (od 1978. do 1991.), najduže u povijesti Akademije. Svojim izvanrednim sposobnostima i dugogodišnjim upornim djelovanjem ostavio je neizbrisiv trag u svim vidovima djelovanja Akademije. Pokazao je veliko razumijevanje i uspostavio bliske odnose sa svim članovima Akademije, ne samo u području tehničkih znanosti u kojem je znanstveno i stručno radio nego i u širokom krugu, od lingvistike do matematike i fizike. Njegov trud i doprinos u poticanju znanstvenih istraživanja i u nastojanju da se njihovi rezultati objave kulminirao je unaprjeđenjem Akademijina izdavaštva na razinu čak jedne knjige na tjedan. Odigrao je ključnu ulogu pri transformaciji Akademije iz JAZU u HAZU, argumentirano pokazujući da je Akademija oduvijek i po članstvu i po područjima i rezultatima djelovanja bila hrvatska.

Tijekom znanstvene karijere od 1950. do 1990., pri osmišljavanju razvoja energetske i elektroenergetskoga sustava uz izgradnju novih postrojenja, podredio je znanost potrebama života. Bio je preteča znanstvenih analiza temeljenih na istodobnom promatranju energetske sustava i oblika energije. Njegov kreativan i vizionarski rad bio je temelj za Zagrebačku energetske škole, tradiciju znanstvenoistraživačkoga rada poznatu u svijetu. Inzistirao je na tome da se svaka odluka o energetici temelji na znanstvenim analizama, a nove vidike znanosti otvarao je svojim znanjem. Neumoran u svom radu, bio je uzor mladim inženjerima, potičući ih na hrabro tumačenje znanstvenih rezultata, pokazujući iznimnu znatiželju za traženje novih rješenja. Do danas je nedostižan po pitanju znanstvenog autoriteta, ali i po prenošenju znanja i ljubavi prema znanosti mladima. Znanstvenu zajednicu zadužio je svojim knjigama, načinom razmišljanja, razumijevanja i nesebičnim radom. Autor 319 stručnih i znanstvenih radova, članaka, referata i knjiga, u Hrvatskoj i inozemstvu.

Inženjer, doktor tehničkih znanosti, sveučilišni profesor, znanstvenik svjetskoga glasa, enciklopedist i akademik Hrvoje Požar nezaobilazna je i stožerna osobnost novije hrvatske povijesti u području tehničkih znanosti. Rođeni Kninjanin, profesionalno je i znanstveno bio vezan uz Zagreb, gdje je i

ostvario sva svoja dostignuća kojima je zadužio hrvatsku metropolu. Zahvaljujući njegovu neprocjenjivom radu, studij Fakulteta elektrotehnike u Zagrebu svrstan je uz bok svjetskih elektrotehničkih fakulteta. Sudjelovao je i u radu Instituta za elektroprivredu u Zagrebu, iz kojeg se uz njegov doprinos razvio Energetski institut koji danas ponosno nosi njegovo ime. Utemeljitelj je i svjetski poznate . Svojim je djelovanjem i vrhunskim znanstvenim postignućima pronio ime Zagreba svijetom. A Zagreb, u kojem je 1991. našao i svoj vječni pokoj, rekao mu je hvala dodijelivši mu još 1966. Nagradu grada Zagreba.

Studia Lexicographica – “Hrvoje Požar: znanstvenik”